

Een deur zonder klink

De Zorginspectie maant de jeugdpsychiatrie aan om voorzichtiger om te springen met vrijheidsberoving. Bruno Vanobbergen hoopt dat het rapport de aanleiding zal vormen om enkele gangbare praktijken te herzien.

‘Van binnen is er geen klink, van buiten wel’, zo omschrijft de dertienjarige Lars de isolatiekamer in zijn afdeling. Lars omschrijft het gesloten atelier, maar er is ook een open atelier ‘voor als je drie keer of zo uit het gesloten atelier komt’. In grote mensentaal zijn dat vrijheidsberovende maatregelen. Daarover gaat het rapport van de Zorginspectie: ze inspecteerden alle afdelingen van de kinder- en jeugdpsychiatrie over hoe ze omgaan met vrijheidsbeperking. De resultaten zijn een wake-upcall, maar mogen ons geenszins doen verkrampen.

Het kinderrechtenverdrag zegt dat vrijheidsberoving alleen als uiterste maatregel kan en zo kort mogelijk moet duren. Het moet zo min mogelijk en veilig gebeuren met oog voor de beste zorg. Uit de inspectieronde blijkt dat die doelstelling nog niet overal altijd gehaald wordt. Zo blijkt dat vrijheidsberoving in sommige afdelingen een onderdeel is van het dagelijkse leven. Enkele maatregelen stemmen tot nadenken, zoals kinderen en jongeren systematisch op vaste tijdstippen overdag opsluiten. Niet omdat ze een gevaar zijn voor anderen of voor zichzelf, maar omdat het zo in de afdelingsregels staat. Ook afzondering en separatie als standaardmaatregel bij de start van een gedwongen opname zijn discutabel. Net zoals een jongere mechanisch fixeren en achter een gesloten deur steken. Zulke gangbare praktijken zijn moeilijk te aanvaarden. Er is absoluut meer visievorming nodig over wanneer, waarom, op welke manier en hoelang er wordt overgegaan tot afzondering en separatie.

Geen eenzame opsluiting

Als wij met kinderen praten, dan zien we dat ze een plek waar ze tot rust kunnen komen belangrijk vinden. Niemand sluit graag een kind op. Het gaat over emotioneel kwetsbare kinderen, soms zwakbegaafd, soms met ernstige trauma's. En soms moeten

kinderen helaas tegen zichzelf beschermd worden, of zijn ze een gevaar voor elkaar of voor het aanwezige personeel.

Als wij met kinderen praten, dan zien we dat ze een plek waar ze tot rust kunnen komen belangrijk vinden. Dat ze beseffen dat ze soms agressief zijn en een plek voor zichzelf willen waar ze 'veilig boos kunnen zijn'. Ze benadrukken het belang van afzondering op maat. Dat kan een ruimte met een krijtmuur zijn waar ze hun emoties ongeremd kunnen uiten, maar dat kan evenzeer een ruimte met zachte muren zijn waar ze hun overvloedige energie kwijt kunnen. Belangrijk daarbij is de geleidelijkheid: van zelf kunnen gaan tot gebracht worden, van een rustkamer, over een chill-out tot een echte afzonderingskamer.

Kinderen en jongeren willen kunnen spreken met elkaar vooraf, tijdens en na de afzondering. 'Als ze mij komen halen, dan wil ik babbelen.' Nabijheid is ontzettend belangrijk, eenzame opsluitingen maken hen vaak nog onrustiger.

Checklist afzondering

Wat nog opvalt in de analyse van de visie en de maatregelen van de 36 bezochte afdelingen kinder- en jeugdpsychiatrie, zijn de vaak grote verschillen tussen deze afdelingen. Deze verschillen bestaan al langer. In 2006 bracht het Kinderrechtencommissariaat een 'checklist afzondering' uit, om instellingen te ondersteunen en hen aan te zetten tot reflectie en evaluatie over afzonderings- en isolatiemaatregelen.

Op datzelfde moment stonden er enkele belangrijke wijzigingen in de jeugdhulp op stapel: het decreet over de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp trad in werking. Maar de kinder- en jeugdpsychiatrie werden hieronder niet gevat.

Nochtans legt dat decreet de rechten van minderjarige in de jeugdhulp voor het eerst integraal en duidelijk vast. Het recht op jeugdhulp, het recht op inspraak en participatie, enkele rechten in verband met het dossier, het recht op bijstand, op privacy, op informatie en duidelijke communicatie en op een menswaardige behandeling werden decretaal verankerd. In het kader van vrijheidsbepalende maatregelen geniet het recht op een menswaardige behandeling bijzondere aandacht. Het zou een belangrijke stap vooruit zijn om die rechten ook te verankeren in de kinder- en jeugdpsychiatrie.

De vaststellingen van de Zorg-inspectie zijn een wake-upcall om sommige gangbare praktijken van vrijheidsberovende maatregelen ten aanzien van kinderen en jongeren in de kinder- en jeugdpsychiatrie grondig te herzien. De sleutel hiertoe ligt vaak bij de afdelingen kinder- en jeugdpsychiatrie zelf. Er bestaan in verschillende ziekenhuizen al heel interessante visies, methodieken en praktijken. Het is noodzakelijk om de perspectieven van de verschillende betrokkenen bij elkaar te brengen om zo samen werk te maken van de ambitie 'zo min mogelijk, zo kort mogelijk, en altijd veilig'.

Bruno Vanobbergen, Vlaams kinderrechtencommissaris